

Música amb perspectiva de gènere: Com ho treballarem?

Introducció

Des del Projecte de Gènere us presentem aquesta proposta per donar continuació a la nostra darrera publicació amb l'objectiu d'oferir un espai de reflexió sobre la música que sona als nostres clubs i centres. A continuació trobareu una taula, on queden recollides 5 cançons de diferents gèneres musicals i èpoques en els que hem fet unes síntesis dels missatges que segurament ja sabeu que transmeten.

Seguidament us presentem un conte, en el que queden representats de forma vivencial cadascun d'aquests missatges en el que us convidem, un cop l'hàgiu llegit, a escoltar de bell nou el recull de cançons.

Finalment posem a la vostra disposició el recurs teòric sobre la violència masclista; el que s'entén, com s'expressa i es classifica fins a arribar al cas concret en el qual ens basem, consolidem i volem tractar. Esperem que us permeti ampliar-lo o fer-ne la descoberta i faciliti que tingueu una millor reflexió de tot plegat.

<u>Gènere</u>	<u>Cançó</u>	<u>Missatge</u>
Patxanga	El Tiburón	El noi va de caça a la nit, buscant noies, com si fossin preses. En troba una i li diu que no.
Reggaeton	Picky (Montana)	Ella li diu que no, però ell insisteix i no para.
Infantil	El gall i la gallina	Ella dorm i ell aprofita per besar-la, sense importar-li que ella s'hagi enfadat pel que ha fet. Ell se n'enorgulleix.
Catalana	Sense tu (Teràpia de Xoc)	Xantatge emocional, de dependència. És quasi com una amenaça.
Clàssica	Por la raja de tu falda (Estopa)	Un noi s'empana mirant la faldilla de la noia i estampa el seu cotxe.

Conte

Era una nit de lluna plena, quan el neguit no deixava dormir a la Marina. S'havia llevat de sobte, amb una suor freda i tremolant com una fulla. El cap li feia voltes i ja feia dies que els malsons no deixaven que descansés. Però cada cop que provava de treure l'aigua clara l'assaltaven els dubtes.

Tot va començar tot just feia una setmana, quan van anar de colònies. Aleshores en tenia moltes ganes, ja que hi anava tota la colla amb qui havia crescut d'ençà que no alçaven ni mig pam de terra. De sobte va començar a notar que en Jordi intentava trobar moments a soles, tot deixant a la resta de la colla al marge. Al principi no ho va notar estrany perquè eren bons amics i hi confiava plenament, en el Jordi.

Una nit, quan tothom dormia, en Jordi se li declarà per sorpresa, no s'ho imaginava pas! S'havia fet un fart de desmentir els rumors que entre ells hi havia alguna cosa més perquè eren com germans. I així li ho va dir. Clar que l'estimava, i molt! Però no com a ell li agradaria... A partir d'aleshores, en Jordi es va tornar més insistent i més impertinent. Havia anat massa lluny, es començava a incomodar i tot procurant de no fer-li mal, no aconseguia que entrés en raó; encara més, els seus discursos començaven a divergir. Fins que un dia va perdre la paciència, va dir prou i va semblar que el seu posat seriós predominà i aconseguí que ja no li digués res més.

Es va fer un silenci sepulcral, però l'ambient s'havia tornat com el d'un malson del qual no podia despertar, de nou era tard, tenia son, l'endemà anaven d'excursió i no tenia cap intenció de quedar-se al llac, volia tenir l'energia per poder coronar la cima i poder oblidar tota aquesta història. Aconseguí adormir-se, el que no sabia encara és que, malauradament, seria l'última volta en una temporada... De sobte, notà una sensació estranya, i s'aixecà a cuitacorrents, en xoc, ja que en aquell moment encara no havia assimilat què acabava de passar, però va saber reaccionar ràpidament. Tenia en Jordi amb la mirada clavada als seus ulls, amb un somriure satisfet, sorneguer. És que potser no havia deixat les coses prou clares? Que potser no havia anat amb tacte i havia superat els límits de la comprensió lògica, malgrat quedar-se amb les ganes de creuar-li la cara i engegar-ho tot a pastar? Ja no era capaç de reconèixer a qui tenia davant, encara amb un posat burleta. La perplexitat romania endins, sentint com li repetia una vegada i una altra que no n'hi havia per tant, que en feia un gra massa, que sols li havia fet un petó, que només volia saber com era i que sinó, no ho hagués aconseguit, que no cal tanta histèria, que encara despertarà a la resta i creuran que ha passat alguna cosa greu...

Les colònies van acabar. De cara a la colla, lluny de la realitat, res semblava que hagués canviat entre ells i dies més tard varen quedar per anar a prendre alguna cosa i ballar una mica en alguna discoteca. Feia tard, la resta ja havia arribat. Aleshores, l'Aran li comentà que en Jordi estava anant a sac amb tot el que es bellugava i li pregunta si en sabia alguna cosa. Emmudir. Li va recórrer un calfred per tota l'espina i feu com si no l'hagués sentit.

Es va fer tard, era hora de tornar a casa, la Marina i en Jordi van pujar al davant del cotxe i quan creia que tot havia quedat enrere, com un regust amarg que

podia oblidar, es va adonar que no parava de mirar-li la faldilla que duia i que tant li agradava, el calfred que abans havia ignorat, aturava les manetes del rellotge i les puntes dels seus dits van començar a tremolar malgrat que fos una nit de ple agost. Que potser era massa curta la faldilla? Potser estava fent que es fes una idea equivocada? Però no va poder seguir la seva bateria frenètica de preguntes. Ja que l'interropé el soroll agut i esmussador de les pastilles de fre.

Sortosament no prengué mal, però en Jordi havia hagut d'ingressar a l'hospital perquè fou qui rebé el cop de l'impacte. La colla havia establert torns per a les visites i la Marina barrinava com gestionar la situació quan li toques el seu torn.

En entrar a l'habitació, en Jordi feu un lleu somriure, abans que la Marina pogués obrir boca, es va tornar a declarar i va reviuire aquella fatídica nit que volia deixar enrere. Aquest cop va tirar enrere en el temps, li deia que l'havia estimat des de sempre, que per fi havia reunit el valor per declarar-se-li, que ningú mai l'estimarà tant... i continuà amb un discurs amb què a poc a poc l'anava consumint una paüra folla. Li deia que era mèrit seu ser qui era, que del contrari no seria ningú, no volia que marxés i cada moviment que feia l'alertava... Volia marxar, però hi havia una sensació de culpabilitat latent que feia que no es pogués d'on era, suportant tot el que li deia, sense poder dir que n'opinava o com se sentia, hi havia quelcom que feia que cregués que tenia dret a dir el que volgués donada la situació, però la veritat és que tot plegat grinyolava, no trobava el sentit a res, però, i si feia alguna bogeria si marxava? Finalment, entrà l'Aran, el seu torn havia acabat.

És una nit de lluna nova. la Marina aquesta nit tampoc dorm, però aquest cop té una mirada serena. Per fi ha espolsat els seus fantasmes, ja no se sent culpable perquè en Jordi sigui a l'hospital, la distància l'ha ajudat a posar nom al que sentia i a comprendre que ja no queda cap unió amb en Jordi, perquè qualsevol relació, qualsevol lligam, s'ha de basar en la confiança i el respecte, perquè sinó, com amb la taula quan s'esquerda una pota i se li aplica pressió, fa figa. Els primers rajos de sol de l'albada il·luminen el rostre de la Marina, on també despunta un somriure, perquè a la Marina l'aclapara un sentiment de lleugeresa, calma i pau. L'endemà té clar que anirà a l'hospital, però enguany el trajecte serà fet amb fermesa, trauria la pols de la faldilla que tant li agradava i aquest cop no tornaria a emmudir.

Recurs teòric

“La violència masclista és aquella acció que coacciona, limita o restringeix la llibertat i dignitat de les dones”.

1. Tipus de violència masclista

Tal com manifesta la Llei 5/2008, de 24 d'abril, del dret de les dones a erradicar la violència masclista, existeixen quatre tipus de violència: la violència física, la violència psíquica, la violència sexual i la violència econòmica. En aquesta classificació cal afegir els micromasclismes com un tipus de violència subtil que mereix un apartat propi.

1.1. Violència física

La violència física és qualsevol acte o omisió de força contra el cos de la dona amb el resultat o el risc de produir-li una lesió física o un dany (empentes, bufetades, puntades de peu, estrangulacions, privació d'aliments, negligència, actes amb objectes contundents, amb arma blanca o, inclús, l'assassinat).

1.2. Violència psicològica

La violència psicològica és una violència emocional i verbal en què l'agressor té com a objectiu sotmetre la dona. Les paraules, les actituds, els gestos i el to de veu són els principals elements que fa servir l'agressor per denigrar, negar la forma de ser, humiliar i ferir la dona. La violència psicològica s'articula al voltant de diferents actituds i comportaments: aïllament, gelosia patològica, assetjament, indiferència, denigració i ridiculització, humiliacions, intimidació i amenaces.

1.3. Violència sexual

La violència sexual és qualsevol acte de naturalesa sexual que s'exerceix en contra del cos de les dones i que suposa la seva submissió a conductes i pràctiques sexuals que van en contra de la seva voluntat. Poden ser imposades mitjançant la força, la intimidació i la coacció. Existeixen diferents formes de violència sexual: violació, agressió sexual i assetjament sexual.

1.4. Violència econòmica

La violència econòmica es produeix quan hi ha una privació intencionada i no justificada dels recursos que comparteixen o que són de la dona. Es produeix una situació de dependència econòmica forçada. Alguns exemples d'aquest control econòmic són: negar a la dona el dret d'administrar els seus diners o els de la llar, controlar-li tots els moviments econòmics, prohibir la recerca o l'acceptació de feines, prohibir i controlar l'accés a productes i serveis que necessita, etc.

1.5. Micromasclismes

Són aquelles pràctiques de violència i dominació masculina que queden ignorades; conductes quotidianes i subtils que solen ser invisibles tant per a qui les pateix com per a qui les observa, i/o legitimades per l'entorn, que constitueixen estratègies de control i microviolències que atempten contra la dignitat, l'autonomia i els drets de la dona. Els micromasclismes permeten mantenir i imposar el domini sobre la dona i que no augmenti el seu poder personal o interpersonal i es continuï mantenint la superioritat de l'home. Hi ha micromasclismes en tots els àmbits socials i en podem trobar de 4 tipus:

- **Micromasclismes utilitaris.** Estratègies que sobrecarreguen les dones en aspectes domèstics i de cures en el si de les llars. Amb aquestes estratègies els homes eviten les responsabilitats i es deleguen totes les responsabilitats a la dona. Això té com a conseqüència que les dones perdin energia vital per a si mateixes.
- **Micromasclismes coercitius o directes.** Són estratègies que mitjançant l'ús de la força moral, psíquica, econòmica o de personalitat de l'home pretenen destruir la raó de la dona i aconseguir que la raó estigui de part d'ell. L'objectiu d'aquests micromasclismes és limitar la llibertat de la dona, restringir la seva capacitat de decisió i no permetre que pugui fer ús del seu temps i del seu espai en plena llibertat.
- **Micromasclismes encoberts.** Són estratègies de domini de la dona que es presenten de forma encoberta i subtil perquè l'home ocultia el seu objectiu de domini. Alguns exemples d'aquests micromasclismes són la creació de falta d'intimitat, la pseudointimitat i/o pseudocomunicació i el paternalisme.
- **Micromasclismes de crisi.** Són aquells que s'utilitzen per mantenir la desigualtat de poder en moments en què es produeix l'augment del poder personal de la dona per canvis en la seva vida o per la pèrdua de poder de l'home per raons físiques (malaltia) i laborals (pèrdua de feina). Alguns exemples d'aquests micromasclismes són la resistència passiva, el fet de prometre i fer mèrits i la victimització.

2. Factors de risc en l'aparició de violència masclista

Hi ha diferents factors institucionals, personals i socials que potencien l'aparició de violència masclista a les llars, en el si de la família i en el si de la parella.

2.1 Factors institucionals

Els factors institucionals són aquells que tenen a veure amb les actuacions, polítiques i mesures legislatives que es duen a terme des de l'administració pública per incidir en les causes de la violència masclista o per atendre aquestes situacions. Parlem de casos com la presència de l'androcentrisme en la política pública o de la prevalença del model de seguretat enfront del feminista. La legislació sobre el masclisme és un factor determinant i cal interacció entre les diferents polítiques públiques.

2.2 Factors personals

Buscar dades sobre els perfils de dones que pateixen més violència masclista no dona resultats exactes. La investigació sobre aquesta qüestió indica que ni la classe social, ni el nivell econòmic, ni la nacionalitat o el nivell d'estudis són elements explicatius. Només el fet de ser dona és l'indicador de risc per viure aquest tipus de violència. Les dades, en canvi, sí que assenyalen que el 70% de les dones assassinades al món ho son en mans de les seves parelles monògames, exparelles o familiars directes. En canvi, els homes morts han estat assassinats per persones estranyes o conegudes.

Sí que hi ha una sèrie de factors de caràcter individual i biogràfic que poden tenir un pes explicatiu de per què hi ha homes que agredeixen i d'altres que no i de per què hi ha dones que són agredides i d'altres que no. Entre els més importants destaquen la història biogràfica i personal en relació amb les relacions afectives i la violència. En aquest sentit, diferents teories en psicologia han considerat que les persones que han presenciada la violència a la seva família i als entorns més pròxims la poden acabar reproduint, sigui com a persones agressores o persones agredides.

2.3 Factors socials

Els factors socials són aquells que estan relacionats amb els processos i les estructures de la nostra societat. Per tant, són molts factors que tenen a veure amb una cultura masclista, monògama i androcèntrica els que augmenten la presència de la violència masclista en l'àmbit públic i en l'àmbit privat. Els més importants són:

- La pervivència del patriarcat.
- La predominança del sistema sexe - gènere¹.
- La construcció de la masculinitat i la violència.
- La presència de la cultura de la violació.
- L'existència de mites sobre la violència masclista.
- La presència de mites de l'amor romàntic.

¹ El sexe es correspon a un fet biològic determinat per unes característiques físiques (genitals) i fisiològiques (hormonals i cromosòmiques) que es basa en una diferenciació sexual de l'espècie humana.

El gènere és una construcció cultural assignada a cada categoria sexual. El gènere són les formes de fer, pensar i sentir que culturalment s'esperen i s'ensenyen a cada persona segons el seu sexe. El sistema sexe - gènere converteix la sexualitat biològica en una identitat i/o rol a la societat.

Els mites de l'amor romàntic són les creences compartides que apareixen com a veritat absoluta i es transmeten de generació en generació sobre que és l'amor. Aquests mites han permès mantenir i naturalitzar les relacions violentes en el si de la parella. Els mites, perquè siguin integrats, impliquen processos de socialització que es produeixen des de la infància. El concepte d'amor no és universal ni neutre, sinó que depèn de cada moment històric, de cada societat i de cada cultura. L'amor és una construcció social. Els mitjans de comunicació, les pel·lícules i les sèries de televisió són les que actualment alimenten una idea d'amor determinada.

3. Mites sobre l'amor romàntic

- **Mite de la mitja taronja:** és la creença que s'elegeix una parella que tenim predestinada d'alguna manera i que ha estat l'única elecció possible. Aquest mite pot portar a una excessiva tolerància en el marc de la relació, en considerar-se que, com que és la parella ideal, cal permetre-li-ho tot.
- **Mite de l'aparellament o de la parella:** creença que la parella (heterosexual) és natural i universal i que la monogàmia amorosa està present en totes les èpoques i cultures.
- **Mite de l'exclusivitat:** creença que és impossible estar enamorat de dues persones a la vegada.
- **Mite de la fidelitat:** creença que tots els desitjos passionals, romàntics i eròtics han de satisfer-se exclusivament amb una única persona, la pròpia parella, si se l'estima de debò.
- **Mite de la gelosia:** creença que la gelosia és un signe d'amor. Aquest mite justifica comportaments egoistes, repressius i inclús violents.
- **Mite de l'equivalència o creença que l'amor (sentiment) i l'enamorament (estat més o menys durador) són equivalents:** creença que aquest sentiment i aquest estat són equivalents i que, per tant, si una persona deixa d'estar apassionadament enamorada és millor abandonar la relació.
- **Mite de l'omnipotència:** creença que l'amor ho pot tot. Per tant, que si hi ha un amor vertader, és suficient per resoldre tots els obstacles i problemes. Amb aquesta creença pot aparèixer l'excusa de no modificar comportaments o actituds.
- **Mite del lliure albir:** creença que els nostres sentiments amorosos són absolutament íntims i no estan influïts per factors culturals i socials.
- **Mite del matrimoni o de la convivència:** creença que l'amor romàntic passional ha de conduir a la unió estable de la parella i constituir-se mitjançant la convivència.
- **Mite de la passió eterna o de la perdurabilitat:** creença que l'amor romàntic i passional dels primers mesos d'una relació ha de perdurar.

Font: Institut Obert de Catalunya (Departament d'Ensenyament de la Generalitat de Catalunya).

Mòdul M06. Atenció a les unitats de convivència.

Unitat Formativa 3: Intervenció en situacions de relacions abusives i de violència, Clara Camps i Calvet.